2010. AP 9.7T

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht Fheidhmeach, 2010

Marc Iomlán

Speisialachas Gairmiúil – Cúram Leanaí/Cúram Pobail

(240 marc)

Creidiúint

Dé Luain, 14 Meitheamh
Tráthnóna, 2.00 go dtí 3.30

Treoracha d'Iarrthóirí

1. Scríobh do SCRÚDUIMHIR sa spás seo:
2. SCRÍOBH NA FREAGRAÍ AR FAD SA FHREAGARLEABHAR SEO.
3. Ba chóir d'iarrthóirí tabhairt faoi **cheithre** cheist ar fad.
   Ba chóir **gach** ceist a roghnú as roinn **dhifriúil**.
   Tá **cúig** roinn sa pháipéar seo.
   Níor chóir d'iarrthóirí tabhairt faoi cheisteanna as níos mó ná **ceithre** roinn.
4. Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist.

Don Fheitheoir amháin	*Don Scrúdaitheoir amháin*		
Stampa an Ionaid	1.	Móriomlán na n-iomlán bun leathanaigh	
	2.	Suim iomlán na gceisteanna dícheadaithe	
	3.	Marc iomlán a bronnadh (1 lúide 2)	
	4.	Bónasmharc don fhreagairt trí Ghaeilge (más cuí)	
	5.	Marc iomlán má bronnadh Bónas Gaeilge (3 móide 4)	
	Nóta: Caithfidh an marc i líne 3 a bheith mar a gcéanna leis an **Marc Iomlán** sa bhosca ar an ngreille ar fhlapa an fhreagarleabhair.		

Roinn 1 – **Cúram Naíonán agus Leanaí Óga**

(Tabhair faoi Cheist 1 nó faoi Cheist 2 má bhíonn tú ag freagairt na roinne seo. Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist.)

1. (a) Is féidir leis an seomra folctha a bheith ina áit dhainséarach do pháiste sa bhaile. Déan cur síos ar ghuais sábhála **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ann do pháiste, i gcás **gach** ceann díobh seo a leanas. Mínigh conas a d'fhéadfaí páiste a chosaint ar **gach** guais díobh / an ghuais a chosc.

Leithreas (8 marc)

Guais sábhála a d'fhéadfadh a bheith ann ______________________________

____

____

Conas a d'fhéadfaí páiste a chosaint ar an nguais / an ghuais a chosc? ______________

____

____

Folcadán (8 marc)

Guais sábhála a d'fhéadfadh a bheith ann ______________________________

____

____

Conas a d'fhéadfaí páiste a chosaint ar an nguais / an ghuais a chosc? ______________

____

____

Cófra i seomra folctha (8 marc)

Guais sábhála a d'fhéadfadh a bheith ann ______________________________

____

____

Conas a d'fhéadfaí páiste a chosaint ar an nguais / an ghuais a chosc? ______________

____

____

Fuinneog i seomra folctha (8 marc)

Guais sábhála a d'fhéadfadh a bheith ann ______________________________

____

____

Conas a d'fhéadfaí páiste a chosaint ar an nguais / an ghuais a chosc? ______________

____

____

(b) Mínigh an téarma '*páistedhíonach*'. (4 mharc)

____

____

____

Ainmnigh sampla **amháin** de rud atá *páistedhíonach* agus déan cur síos air. (12 mharc)

Ainm ______________________________

____

Cur síos ______________________________

____

____

____

(c) Déan cur síos ar an modh oibre a leanfá agus otharcharr á ghlaoch agat i gcás éigeandála. (12 mharc)

____

____

____

____

____

2. (a) Liostaigh **<u>ceithre</u>** chomhartha a thaispeánfadh go raibh leanbh *ag gearradh fiacla*. (12 mharc)

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

4. ______________________________

(b) Luaigh **<u>dhá</u>** fheidhm atá ag fiacla linbh. (8 marc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

(c) Sainaithin **<u>dhá</u>** thoisc ba chóir do thuismitheoir / do chúramóir a chur san áireamh agus an chéad scuab fiacla á roghnú do naíonán. (8 marc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

(d) Déan cur síos ar ghnáthamh laethúil chun aire a thabhairt d'fhiacla naíonáin. (12 mharc)

____

____

____

____

____

____

____

____

(e) Cathain ba chóir páiste a thabhairt go dtí an fiaclóir dá chéad scrúdú fiacla? (4 mharc)

(f) Déan cur síos ar **dhá** shlí phraiticiúla ina bhféadfadh tuismitheoir / cúramóir, an páiste a ullmhú do chuairt ar an bhfiaclóir. (8 marc)

1.

2.

(g) Mínigh conas a thagann lobhadh fiacla uaireanta de bharr buidéal linbh a bheith á úsáid. (8 marc)

Roinn 2 – Forbairt Leanaí agus Súgradh

(Tabhair faoi Cheist 3 <u>nó</u> faoi Cheist 4 má bhíonn tú ag freagairt na roinne seo. Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist.)

3. (a) Taispeántar thíos trí ghrianghraf de pháistí agus iad ag cócaráil. (18 marc)
Sainaithin **<u>sé</u>** scil dhifriúla (dhá cheann as <u>gach</u> grianghraf) atá á n-úsáid ag na páistí.

1. ______________________________

2. ______________________________

1. ______________________________

2. ______________________________

1. ______________________________

2. ______________________________

(b) Liostaigh **<u>trí</u>** phíosa trealaimh nach dtaispeántar sna grianghraif thuas, a d'fhéadfadh cabhrú agus tacú le *comhordú lámh is súl* an pháiste a fhorbairt agus é i mbun cócaireachta. (9 marc)

1. ____

2. ____

3. ____

(c) Is féidir le gníomhaíochtaí cócaireachta cabhrú le páiste chun eolas a bhailiú agus scileanna a fhorbairt *sa Mhatamaitic* agus *san Eolaíocht*.
Tabhair **dhá** shampla a léiríonn é seo.

Matamaitic (6 mharc)

1. ______________________________

2. ______________________________

Eolaíocht (6 mharc)

1. ______________________________

2. ______________________________

(d) Tá gníomhaíocht chócaireachta á pleanáil agat do bheirt pháistí atá sé bliana d'aois.
Mol **dhá** shampla dhifriúla de ghníomhaíochtaí oiriúnacha. (6 mharc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

Tabhair **dhá** chúis le do rogha ghníomhaíochtaí cócaireachta. (6 mharc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

(e) Pléigh cén fáth a bhfuil sé tábhachtach go mbeadh buachaillí agus cailíní araon páirteach i ngníomhaíochtaí cócaireachta. (9 marc)

____

____

____

____

____

4. (a) Sainaithin raon de threalamh súgartha **agus** de chluichí / de ghníomhaíochtaí atá oiriúnach le haghaidh páistí atá *ag súgradh lasmuigh*. Tabhair **dhá** shampla de **gach** ceann acu.

Trealamh súgartha lasmuigh (6 mharc)

1. ______________________________

2. ______________________________

Cluichí / gníomhaíochtaí lasmuigh (6 mharc)

1. ______________________________

2. ______________________________

(b) Cén fáth a bhfuil an súgradh lasmuigh tábhachtach do leanaí i gcás **gach** ceann díobh seo a leanas? Tabhair **trí** chúis.

Sláinte agus folláine (9 marc)

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

Forbairt (9 marc)

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

(c) Cén difríocht atá idir an súgradh a bhaineann leas as *scileanna mórluaile* agus an súgradh a bhaineann leas as *scileanna mínluaile*? (6 mharc)

Súgradh a bhaineann leas as scileanna mórluaile

____

____

Súgradh a bhaineann leas as scileanna mínluaile

____

____

(d) Taispeántar thíos páiste atá ag súgradh. (12 mharc)

Cén saghas súgartha atá ar siúl ag an bpáiste seo?

Cad iad na gnéithe den saghas seo gníomhaíochta a mheallann páiste?

(e) Pléigh cuid de na cúiseanna nach mbíonn páistí an lae inniu ag súgradh lasmuigh a oiread agus a bhíodh páistí sna blianta a chuaigh thart. (12 mharc)

Roinn 3 – **Tuismitheoireacht agus Soláthar Cúraim**

(Tabhair faoi Cheist 5 <u>nó</u> faoi Cheist 6 má bhíonn tú ag freagairt na roinne seo. Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist.)

5. (a) Luaigh **<u>dhá</u>** chúis ar gnáthnós é ag déagóirí a bheith ina bhfeighlithe páistí. (8 marc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

(b) Déan cur síos ar **<u>dhá</u>** mhodh a mbainfeadh teaghlach úsáid astu chun feighlí páistí a fháil.
Luaigh *buntáiste* **<u>amháin</u>** agus *míbhuntáiste* **<u>amháin</u>** a bhaineann le gach modh acu. (20 marc)

Modh 1. ______________________________

____

Buntáiste ______________________________

____

____

Míbhuntáiste ______________________________

____

____

Modh 2. ______________________________

____

Buntáiste ______________________________

____

____

Míbhuntáiste ______________________________

____

____

(c) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bheart sábháilteachta pearsanta ba chóir d'fheighlí páistí a dhéanamh *sula* socraíonn sé/sí dul i bhfeighil páistí do strainséirí den chéad uair. (8 marc)

1. ____

____

2. ____

____

(d) Sainaithin dúshlán (deacracht) **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag feighlí paistí leis na páistí atá faoina c(h)úram le linn seisiún feighlíochta **agus** déan cur síos ar conas déileáil leis an dúshlán. (12 mharc)

Cur síos ar an dúshlán ____

____

____

____

An dóigh bhféadfadh an feighlí déileáil leis an dúshlán ______________________

____

____

____

(e) Pléigh **dhá** shlí ina bhféadfadh feighlíocht páistí léargas a thabhairt do dhuine óg ar an thuismitheoireacht. (12 mharc)

1. ____

____

____

2. ____

____

____

6. (a) Sainaithin **<u>ceithre</u>** shlí inar féidir le tuismitheoirí atá ag súil lena gcéad leanbh iad féin a ullmhú *don tinneas clainne* **<u>agus</u>** *don bhreith*. (12 mharc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

3. ______________________________

____

4. ______________________________

____

(b) Liostaigh **<u>ceithre</u>** chomhartha / airí a thaispeánfadh go bhfuil an tinneas clainne tosaithe. (12 mharc)

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________

(c) Roinntear tinneas clainne ina thrí chéim.
Scríobh 1, 2 nó 3 sa spás faoi **<u>gach</u>** léaráid thíos chun céim na breithe a léirítear a chur in iúl. (9 marc)

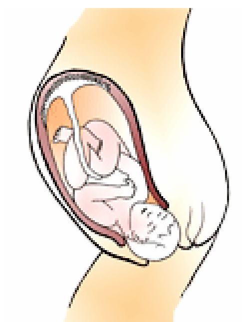

Céim ______

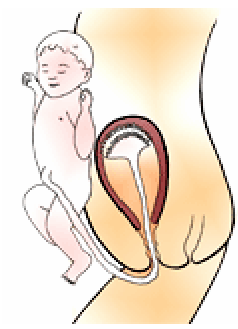

Céim ______

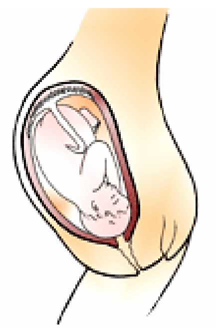

Céim ______

(d) Thíos tá roinnt ráiteas faoi na céimeanna difriúla sa tinneas clainne.
Cuir in iúl le tic (✓) cé acu atá **gach** ráiteas *fíor* nó *bréagach.* (15 mharc)

		FÍOR	**BRÉAGACH**
1.	Is minic a thosaíonn an chéad chéim de thinneas clainne le crapthaí na broinne.		
2.	I dtosach tarlaíonn na crapthaí go minic agus bíonn siad dian. De réir mar a théann an tinneas clainne ar aghaidh, éiríonn na crapthaí níos éadroime.		
3.	Éiríonn an ceirbheacs leata de réir a chéile, go dtí go sroicheann sé 2 cm, nuair atá sé leata go hiomlán.		
4.	Leanann na crapthaí tar éis bhreith an linbh.		
5.	Scarann an phlacaint ó bhalla an útarais agus tagann sí amach tríd an bhfaighin, laistigh d'uair an chloig ón mbreith de ghnáth.		

(e) Pléigh **trí** choigeartú a chaithfidh na tuismitheoirí nua a dhéanamh tar éis bhreith a linbh. (12 mharc)

1. ____

____

____

2. ____

____

____

3. ____

____

____

Roinn 4 – **Daoine a bhfuil Riachtanais Speisialta acu**

(Tabhair faoi Cheist 7 <u>nó</u> faoi Cheist 8 má bhíonn tú ag freagairt na roinne seo. Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist.)

7. (a) Sainaithin **<u>ceithre</u>** mhothúchán a d'fhéadfadh a bheith ag tuismitheoir nuair a fhaigheann sé/sí amach go bhfuil riachtanais speisialta ag a leanbh. (12 mharc)

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________

Mol **<u>ceithre</u>** fhoinse a thabharfadh cabhair nó tacaíocht do thuismitheoirí ag an am seo. (12 mharc)

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________

(b) Tabhair breac-chuntas ar **<u>cheithre</u>** rud a chaithfidh teaghlach a chur san áireamh má tá páiste acu a bhfuil riachtanais speisialta aige/aici. (12 mharc)

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________

(c) Cén fáth a bhfuil sé níos fearr '*a person with special needs'* a rá sa Bhéarla seachas *'a special needs person* '? (8 marc)

____

____

____

____

(d) Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach go nglactar isteach in imeachtaí an phobail, páistí a bhfuil riachtanais speisialta acu? Pléigh **dhá** chúis. (8 marc)

1. ______________________________

____

____

____

2. ______________________________

____

____

____

(e) Cad iad na tosca a chuireann cosc uaireanta ar pháistí a bhfuil riachtanais speisialta acu páirt a ghlacadh i roinnt imeachtaí pobail? (8 marc)

____

____

____

____

____

____

____

8. (a) Cad is *míchumas intleachta* ann? (4 mharc)

(b) Tabhair sampla **amháin** de mhíchumas intleachta. (4 mharc)

(c) Liostaigh **ceithre** rud a d’fhéadfadh a bheith mar chúis le míchumas intleachta. (12 mharc)

1.
2.
3.
4.

(d) Sainaithin **ceithre** shlí ar féidir tionchar dearfach a bheith ag an spórt ar shaol duine a bhfuil míchumas intleachta aige/aici agus a ghlacann páirt sa spórt. (12 mharc)

1.
2.
3.
4.

(e) Tabhair breac-chuntas ar obair *Chluichí Oilimpeacha Speisialta na hÉireann.* (12 mharc)

(f) Cad a d'fhéadfadh duine a fhoghlaim *faoi/fúithi féin* agus *faoi dhaoine eile* dá n-oibreodh sé /sí go deonach le *Cluichí Oilimpeacha Speisialta na hÉireann*?

Foghlaim faoi/fúithi féin (8 marc)

Foghlaim faoi dhaoine eile (8 marc)

Roinn 5 – **Seanóirí**

(Tabhair faoi Cheist 9 <u>nó</u> faoi Cheist 10 má bhíonn tú ag freagairt na roinne seo. Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist)

9. (a) Sainaithin **<u>ceithre</u>** athrú sa chorp a luaitear de ghnáth le próiseas an aosaithe.
(12 mharc)

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________

(b) Tabhair **<u>dhá</u>** shampla de shlite ina léirítear daoine breacaosta go dearfach sna meáin.
(8 marc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

(c) Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach do dhuine fanacht gníomhach go meabhrach **<u>agus</u>** go fisiciúil de réir mar a éiríonn sé/sí níos sine? Luaigh **<u>ceithre</u>** chúis.

Cúiseanna le fanacht gníomhach go meabhrach (6 mharc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

Cúiseanna le fanacht gníomhach go fisiciúil (6 mharc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

(d) Ainmnigh eagraíocht **amháin** a spreagann daoine breacaosta chun a bheith gníomhach. (4 mharc)

____

(e) Ainmnigh gníomhaíochtaí praiticiúla is féidir le daoine breacaosta a dhéanamh chun a n-acmhainn mheabhrach **agus** fhisiciúil a fheabhsú. Tabhair **dhá** shampla de gach gníomhaíocht acu.

Gníomhaíochtaí san acmhainn mheabhrach (6 mharc)

1. ____

2. ____

Gníomhaíochtaí san acmhainn fhisiciúil (6 mharc)

1. ____

2. ____

(f) Tabhair breac-chuntas ar **cheithre** thoisc a chuirfeadh drochmhisneach ar dhuine breacaosta nó a bhacfadh air/uirthi páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí mar mhaithe le hacmhainn mheabhrach nó fhisiciúil. (12 mharc)

1. ____

____

2. ____

____

3. ____

____

4. ____

____

10. (a) Cad í an ghnáthaois scoir? (4 mharc)

(b) Sainaithin **ceithre** thoisc a chuideodh le duine a intinn a shocrú dul ar scor go luath. (12 mharc)

1.

2.

3.

4.

(c) Cad is cúrsa *réamhscoir* ann? (4 mharc)

(d) Liostaigh **ceithre** ábhar / théama dhifriúla a bheadh á bplé ar chúrsa réamhscoir. (12 mharc)

1.

2.

3.

4.

(e) Ainmnigh **dhá** fhoinse ar féidir le duine breacaosta dul chucu chun eolas a fháil faoi theidlíochtaí maidir le liúntais, pinsin, etc. (8 marc)

1. ______________________________

2. ______________________________

(f) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** chúis a mbíonn sé deacair ar dhaoine áirithe dul i dtaithí ar a bheith ar scor. (12 mharc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

3. ______________________________

____

(g) Sainaithin **dhá** rud phraiticiúla a d'fhéadfadh duine a dhéanamh chun dul i dtaithí ar an scor. (8 marc)

1. ______________________________

____

2. ______________________________

____

Leathanach

Bán

Leathanach

Bán

Leathanach Bán

Don Scrúdaitheoir amháin	
Ceist	**Marc**
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
Iomlán	